

Hänvisning
RP 57/2025 rd

Riksdagens grundlagsutskott

PeV@eduskunta.fi

Kontaktperson
Rasmus Lindqvist,
rasmus.lindqvist@regeringen.ax
018 25 193

Ärende

Utlåtande om regeringens proposition med förslag till lagstiftning som kompletterar EU-förordningen om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam

Bakgrund

Riksdagens grundlagsutskott har begärt ett utlåtande av landskapsregeringen om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning som kompletterar EU-förordningen om transparens och inriktning när det gäller politisk reklam (RP 57/2025 rd). Lagarna avses till övervägande del träda i kraft den 10 oktober 2025.

Landskapsregeringen har tidigare lämnat två utlåtanden i ärendet. Ett utlåtande lämnades till justitieministeriet i samband med beredningen av propositionen och ett utlåtande har lämnats till riksdagens lagutskott i samband med den pågående riksdagsbehandlingen av propositionen.

Under beredningen har även justitieministeriet och landskapsregeringen haft en nära dialog om ärendet vilket avsevärt underlättat beredningen.

Behörighetsfördelningen

Den nu aktuella EU-förordningens tillämpningsområde gäller försäljning av politiska reklamtjänster och inriktningstekning eller annonsleveransteknik. Enligt propositionen berör förordningen främst rättsområdena konsumentskydd, yttrandefrihet och dataskydd.

Enligt 18 § 1, 4, 20 och 22 punkterna i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) hör val, folkomröstningar, rundradio- och televisionsverksamhet samt näringsverksamhet till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt 27 § 2, 8, 10, och 41 punkterna i självstyrelselagen hör yttrandefrihet, föreningsfrihet, brevhemlighet, telegrafhemlighet, telefonhemlighet, föreningar, stiftelser, bolag och andra

privaträttsliga sammanslutningar samt konsumentskydd till rikets lagstiftningsbehörighet. Till rikets lagstiftningsbehörighet hör även andra än i 27 § självstyrelselagen särskilt nämnda privaträttsliga angelägenheter, om de inte direkt hänför sig till ett rättsområde som enligt självstyrelselagen hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Dataskydd berörs inte som ett eget rättsområde i självstyrelselagen utan behörigheten ska bedömas utifrån de rättsområden som hör till landskapet respektive riket, d.v.s. landskapet har lagstiftningsbehörigheten rörande dataskydd inom de rättsområden som hör till landskapets behörighet enligt självstyrelselagen och riket har lagstiftningsbehörigheten rörande dataskydd inom de rättsområden som hör till rikets behörighet enligt självstyrelselagen (se HD:s utlåtanden 27.6.1991, OH 91/118 och 5.3.2019, OH 2019/11, OH 2019/130).

Att tillhandahålla politiska reklamtjänster utgör inget eget rättsområde i självstyrelselagen för Åland. Behörigheten behöver därför bedömas utifrån de rättsområden som hör till landskapets respektive rikets lagstiftningsbehörighet. Som nämnts ovan hör det till landskapets behörighet att bland annat lagstifta om myndigheter i landskapet Åland. Till rikets behörighet hör som nämnts bland annat konsumentskydd och yttrandefrihet. I den nu aktuella propositionen blir myndigheterna föremål för tillsynen till den del de eventuellt utsträcker sin verksamhet till att gälla politiska reklamtjänster, vilket bland annat kan avse att tillhandahålla offentliga reklamplatser. Rörande den här verksamheten kan en myndighet likställas med en aktör på den privata marknaden. Eftersom tillsynen rör rättsområden som också annars hör till rikets behörighet och blir tillämplig på myndigheter till den del de utsträcker sin verksamhet att gälla tillhandahållandet av politiska reklamtjänster på den privata marknaden (sannolikt en mycket ovanlig företeelse) hör området till rikets lagstiftningsbehörighet. Tillsynen gäller inte myndigheternas förvaltningsförfaranden, vilket på Åland hör till landskapets lagstiftningsbehörighet.

Sammanfattningsvis delar alltså landskapsregeringen bedömningen att förordningen främst rör rättsområdena konsumentskydd, yttrandefrihet och dataskydd. Organiseringen av tillsynsuppgifterna enligt förordningen hör därför till rikets lagstiftningsbehörighet, inklusive dataskyddet eftersom det handlar om rättsområden som enligt självstyrelselagen också annars hör till rikets lagstiftningsbehörighet.

Landskapet ska dock i fråga om val och folkomröstningar som omfattas av landskapets behörighet säkerställa att förordningens artikel 26 efterföljs (offentliggörande av datumen för val och folkomröstningar). I 59 b § 3 mom. i självstyrelselagen för Åland föreskrivs att om medlemsstaterna enligt unionsrätten i något fall där både landskapet och riket har behörighet får utse endast en förvaltningsmyndighet, utser riket denna myndighet. När denna myndighet fattar ett beslut som annars skulle höra till landskapets behörighet, ska beslutet fattas i enlighet med landskapsregeringens ståndpunkt. Att föreskriva om den

kontaktpunkt som avses i artikel 22.9 andra stycket i förordningen hör således till rikets lagstiftningsbehörighet.

Avslutningsvis finns det dock skäl att påpeka att behörighetsfördelningen slutligen endast kan avgöras genom en ändring av självstyrelselagen eller genom lagstiftningskontrollen av en landskapslag.

Synpunkter

I sitt tidigare utlåtande till justitieministeriet framförde landskapsregeringen ändringsförslag rörande skrivningarna om Åland i utkastet till proposition, vilka har beaktats i den slutliga versionen av propositionen.

Landskapsregeringen önskar dock fortsatt uppmärksamma riksdagens utskott på behovet av särskilda åtgärder vid implementeringen av lagstiftningen på Åland. Som konstateras i propositionen är utgångspunkten för statens revisionsverks tillsynsarbete handledning och rådgivning. Landskapsregeringen konstaterar att det behöver läggas särskild vikt vid handledning och rådgivning på Åland. Sannolikt behövs det även en specialanpassad handledning och rådgivning på Åland. Åland har en egen vallag (vallagen för Åland (2019:45)) och en egen valfinansieringslag (landskapslagen (2011:17) om valfinansiering). Utöver detta är de politiska föreningarna på Åland helt fristående från de politiska partierna i riket och Åland har val vid tidpunkter som inte sammanfaller med tidpunkterna för val i riket.

Den föreslagna lagstiftningen medför att statens revisionsverk även ska ansvara för tillsynen och informationsgången rörande förordningen i samband med val på Åland. Enligt 36 § 1 mom. i självstyrelselagen är statsförvaltningens språk på Åland svenska och det är mycket viktigt att tillsynen och rådgivningen även i praktiken fungerar på svenska. För att få en välfungerande helhet kring tillsyn och rådgivning i samband med åländska val bedömer landskapsregeringen att det behövs samordning mellan statens revisionsverk, landskapsregeringen¹ och landskapsrevisionen². Vidare bedömer landskapsregeringen att det särskilt inför riksdagsvalet våren 2027 samt inför lagtings- och kommunalvalet 2027 behövs särskilda informationstillfällen på Åland för att informera de politiska organisationerna och andra berörda aktörer på Åland om de nya bestämmelserna.

Om riket i ett senare skede bedömer att det skulle vara mer ändamålsenligt att förvaltningsbehörigheten i landskapet Åland överförs till en landskapsmyndighet på det sätt som föreskrivs i 32 § i självstyrelselagen (genom en överenskommelseförordning) har

¹ Övergripande valmyndighet i enlighet med 7 § i vallagen (2019:45) för Åland.

² Tillsynsmyndighet rörande valfinansiering i enlighet med 9 § i landskapslagen (2011:17) om valfinansiering.

landskapsregeringen meddelat att en sådan diskussion kan föras med landskapsregeringen. Eventuellt skulle det vara mer ändamålsenligt att tillsynsuppgifterna på Åland koncentreras till den myndighet som även ansvarar för tillsynen rörande valfinansieringen, d.v.s. landskapsrevisionen, vilket motsvarar det organisatoriska upplägg som föreslås i riket där tillsynsuppgifterna koncentreras till statens revisionsverk.

Civilminister

Ingrid Zetterman

Rättssakkunnig

Rasmus Lindqvist